

Список використаної літератури:

1. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні: монографія / За ред. М.С.Пушкаря – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 268 с.
2. Семанюк В.З. Інформаційні ресурси підприємства: обліково-теоретичний аспект // Вісник Львівської комерційної академії/ [ред.кол.: Башнянин Г.І., Апопій В.В., Вовчак О.Д. та ін]. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Випуск 35. – 482 с. – (Серія економічна) – С.319-322

*Рабешко Володимир,
студент групи РКМ-51*

СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ, ФОРМИ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

На підприємствах нашої країни стійкі позиції займає кредиторська заборгованість у фінансуванні поточної діяльності, яка останніми роками продовжує зростати. Кредиторська заборгованість дає підприємству тимчасову можливість користування запозиченими фінансами, та в свою чергу зменшує показники ліквідності та платоспроможності.

Вона виражає вартісну оцінку фінансових зобов'язань підприємства перед різними суб'єктами економічних відносин.

З правової точки зору, заборгованість – особлива частина майна підприємства, що є об'єктом обов'язкових правовідносин між кредитором і ним. Фірма володіє і користується кредиторською заборгованістю, але мусять повернути чи виплатити дану частину кредиторам, що мають право її вимагати.

Тому, кредиторська заборгованість має подвійну юридичну природу: вона належить підприємству, як частина майна, на праві володіння, чи праві власності на основі отриманих позичкових речей чи грошей, визначених родовими ознаками, та як об'єкт зобов'язальних правовідносин – це позики та борги підприємства перед кредиторами на стягнення чи вимогу визначеної частки майна.

Зобов'язання, що висвічуються у фінансовому обліку мають як економічний, так і юридичний зміст. Як юридична категорія господарське зобов'язання – це господарські взаємовідносини, що регульовані правом. В силу цих відносин одна сторона уповноважена вимагати від іншої здійснення господарських операцій: передачі майна, виконання робіт, надання послуг тощо, а інша при цьому зобов'язана виконувати вимоги щодо пре-

дмету зобов'язання і має при цьому право вимагати відповідну винагороду - сплату грошей, зустрічні послуги тощо [3].

Ряд праць зарубіжних та вітчизняних авторів присвячені класифікації, сутності поняття «зобов'язання», оцінці та відображенню їх у рахунках обліку. Це праці В. Гуліна, Д.Г. Лаптевої, Л. Ніколенко, І. Омецінської, М. Пятова, Я. Соколова, О. Солдаткіної, І. Рильника, О. Петрука, Л. Нікуліна, Д.Г. Лаптевої, О. Волинця та ін. Незважаючи на важливість отриманих результатів, і дотепер багато питань залишились актуальними та не до кінця вирішеними.

Автори підіймають проблеми розуміння сутності кредиторської заборгованості, її нормативно-правової бази, яка регулює облік зобов'язань, оцінки та класифікації зобов'язань з метою правильного подальшого відображення в обліку, проблем обліку умовних зобов'язань та ризиків.

Основоположною базою при організації обліку зобов'язань є визначення змісту і сутності, видів, визнання та оцінки.

В своїх працях Петрук О. М. приділяє багато уваги розгляду сутності «зобов'язання» та зазначає на потребі розгляду цієї категорії як з юридичної, так і з економічної точки зору.

Пятов М.Л. наголошує, що кожен факт господарської діяльності, що відображений у обліку може бути описаний з двох точок зору: економічної та юридичної. Виникнення, зміни та припинення зобов'язань не є виключення з цього правила.

Суріна К.В. вважає, що зобов'язання визначаються як оформлені в договір цивільно-правові відносини, при яких одна сторона мусить зробити на користь іншої сторони дії, або від них утриматись, та як сума коштів, яка має бути сплачена на певну дату в майбутньому, або наявні (через минулі події чи операції) зобов'язання підприємства з приводу передачі деяких активів чи надання послуг в майбутньому іншому підприємству. Зобов'язання фігурує тільки тоді, коли йому відповідає нормативно-правовий документ. [1].

Такі категорії як «розрахунки» та «заборгованість» тісно пов'язані з категорією «зобов'язання».

Городянська Л.В. вважає, що зобов'язання – ширша економічна категорія, аніж кредиторська заборгованість. В дискусії про визначення терміну "розрахунки" виділяють три основні позиції.

Відповідно до першої з них, розрахунки - це система взаємовідносин. Прихильники другої позиції вважають ці розрахунки безпосередньо взаємовідносинами (без використання слова "система"). Третя група вчених

лише пояснює економічну сутність розрахунків, не наводячи пояснення щодо їх визначення.

В обліку поняття "зобов'язання" вужче, ніж в цивільному законодавстві.

Таренко В.В. зазначає, що теоретичні домітати, які складають основу визнання, розкриття та оцінки кредиторської заборгованості, ще не опрацьовані достатньо, і вона довгий час розглядалась як «зворотній бік» активів. Він стверджує, що зобов'язання буде кредиторською заборгованістю, коли буде відповідати наступним вимогам: виділяється як кредиторська заборгованість, вимірюється, є достовірним і релевантним [2].

Кредиторська заборгованість – поточні зобов'язання фірми, що показують його заборгованість перед партнерами по комерційних операціях по рахунках, взятих до оплати[2].

Ті зобов'язання, які виникають у ході операційного циклу, що пов'язані з витратами (при придбанні сировини, нарахування зарплати персоналу, комунальних послуг тощо), вважаються поточними навіть тоді, коли строк їх погашення наступив після 12 місяців від дати складання балансу [6].

Тому, статті вносяться до поточних зобов'язань, якщо вони оплачені на вимогу позикодавця, або якщо прогнозується, що вони ліквідуються на протязі 12 місяців з дати балансу.

Головними завданнями організації обліку зобов'язань є:

- документування розрахунків;
- вчасна і повна реєстрація даних первинного обліку в реєстрах;
- достовірність відображення інформації відносно зобов'язань в звітності та нотаціях до неї.

Враховуючи вищесказане, можна відзначити, що економічній суті кредиторської заборгованості властиві наступні ознаки:

- вимушений характер економічних відносин;
- атрибут заміни оборотних засобів підприємства;
- існує властивість виділяти з господарського обігу банківський кредит;
- характеризується швидкістю поширення від підприємства до підприємства по цепу взаємопов'язаних платежів, що викликає необхідність заліків взаємних умов;
- може перетворювати безготівкові розрахунки, зокрема, змінювати способи платежів [1].

Останнім часом більше уваги звертають на проблеми класифікації зобов'язань підприємства, їх відображенню та оцінці у фінансовій звітності.

Поштовхом до цього є збільшення кількості випадків існування кредиторської заборгованості і підозри щодо її погашення в майбутньому періоді.

В. Кузьмін відокремлює зобов'язання в залежності від сфери економічних взаємовідносин, за суспільним змістом, за економічними об'єктами, в залежності від територіальної приналежності, залежно від матеріального об'єкту, за ступенем незалежності сторін, за часовим виникненням та від строку виконання [4]. Започатковуючи ці ознаки класифікації, автор не спиняється на причинах їх виділення, не вказує доцільність даної класифікації для цілей обліку.

Об'єктами обліку є окремі види кредиторської заборгованості. Найбільше виділяються зобов'язання перед постачальниками, які неоплачені в строк, що свідчить про порушення підприємством розрахункової дисципліни.

Основними контрагентами підприємств є постачальники та підрядники.

Постачальники - це фізичні, або юридичні особи, які займаються постачанням товарно-матеріальних цінностей (палива, матеріалів, сировини, будівельних матеріалів, МШП, запасних частин), які надають послуги (постачання газу, електроенергії, води тощо), виконують різного роду роботи (капітальний і поточний ремонт основних засобів тощо).

Підрядники - це підприємства, або спеціалізовані фізичні особи, які можуть виконувати будівельно-монтажні роботи для спорудження об'єктів на основі договорів підряду про капітальне будівництво [5].

До поточних зобов'язань відносяться розрахунки з постачальниками та підрядниками.

В залежності від терміну погашення розрізняють поточні та довгострокові зобов'язання. Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс» поточним вважається зобов'язання, якщо воно буде погашене на протязі операційного циклу господарства, або 12 місяців з початку дати балансу. Усі інші зобов'язання які не попадають під цей критерій вважаються довгостроковими.

В залежності від порядку визначення суми зобов'язання поділяють на умовні та фактичні.

Фактичні – це ті, які виникли на основі договору, контракту, отриманого рахунка і сума боргу по них відома. При умовних зобов'язаннях, все навпаки, точна сума не може бути визначена, аж до настання певної дати.

Здійснювати розрахунки можна користуючись як готівковими, так і безготівковими формами. Але варто зазначити, що споживачі і постачальники самі вибирають форми безготівкові розрахунки і способи платежу що зазначено в договорах підряду, або договорах поставок.

Станом на сьогодні безготівкові розрахунки між господарюючими органами здійснюються в таких формах: платіжні вимоги-доручення, платіжні доручення, акредитиви, векселя, чеки.

Визначаються способи платежів умовами та порядком виконання господарюючими органами власних зобов'язань один перед одним. Можуть застосовуватись різні способи платежів при кожній формі розрахунків, що, в свою чергу, дає можливість на більш вигідних для себе умовах виконувати грошові зобов'язання.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками здійснюється після відвантаження товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт або надання послуг або одночасно з ними з згодою організації або по її дорученню, або по передоплати.

За економічним змістом розрахунки поділяються на дві основні групи (системи):

- - за товарними операціями, тобто всі розрахунки між підприємствами і господарськими організаціями за реалізовану продукцію, виконані роботи, послуги і придбані матеріальні цінності та послуги;
- - за нетоварними операціями, до яких відносять відповідні платежі до бюджету; одержання і повернення банківських кредитів, розрахунки за претензіями, сплата страхових платежів, нестачами і крадіжками та інші розрахунки.

Список використаної літератури

1. Савченко В.Я Аудит: навчальний посібник К.: КНЕУ, 2012
2. Савченко, В. Я Аудит дебіторської заборгованості / В.Я. Савченко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ebk.net.ua/Book/Audit/Glava11/R11p13.htm>
3. Бухгалтерський облік [Текст]: навч. посібник / О. Ф. Вербило, З. І. Бойко, Т. П. Кондрицька, В. М. Ярошинський. – К: НАУ, 2011. – 680 с.
4. Городянська, Л. В. Особливості організації обліку кредиторської заборгованості на підприємстві / Л.В. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 6. - С.9-17.
5. Власова, І. О. Розкриття інформації про розрахунки в обліковій політиці / І.О Власова // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі / голов. ред. О.О.Шубін. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2007. – Випуск 16. Том III. – С. 15–21.
6. Сопко В., Гуцайлюк З., Щирба М., Бенько І. Бухгалтерський облік: навчальний посібник Тернопіль: Астон, 2005
7. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні // За ред. Проф. М.С.Пушкаря – Тернопіль, ТНЕУ, 2012. – 220 с.